

Fiskerireguleringer, verdiskapning og monopolspill

om fordeling av norske fiskekvoter

Av
Torbjørn Trondsen
Professor, NFH

Norske fiskekvoter konsentreres på få hender

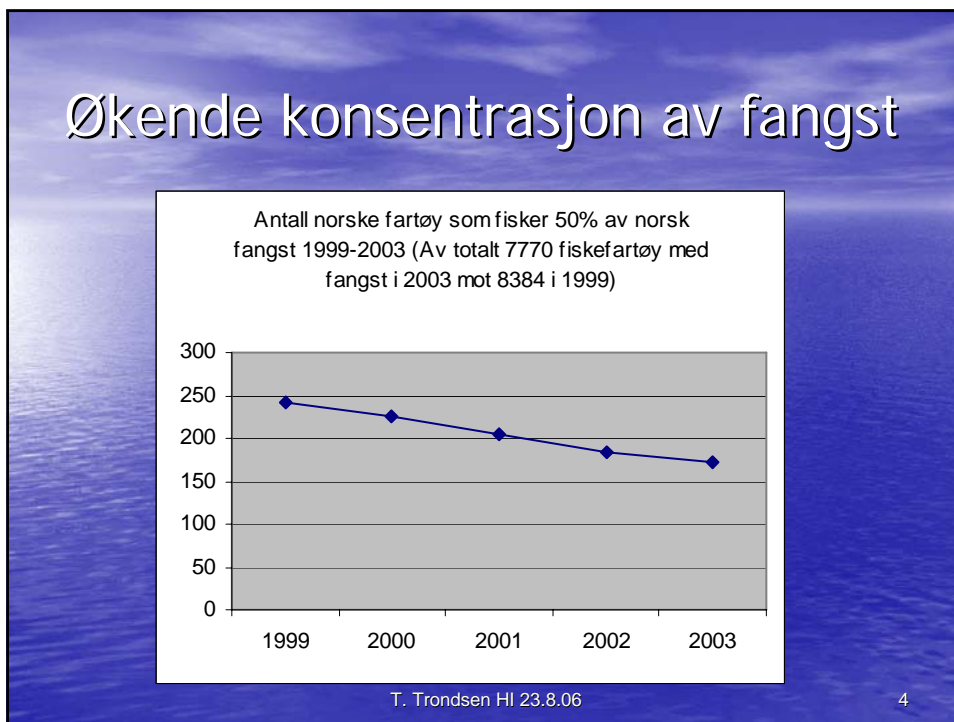
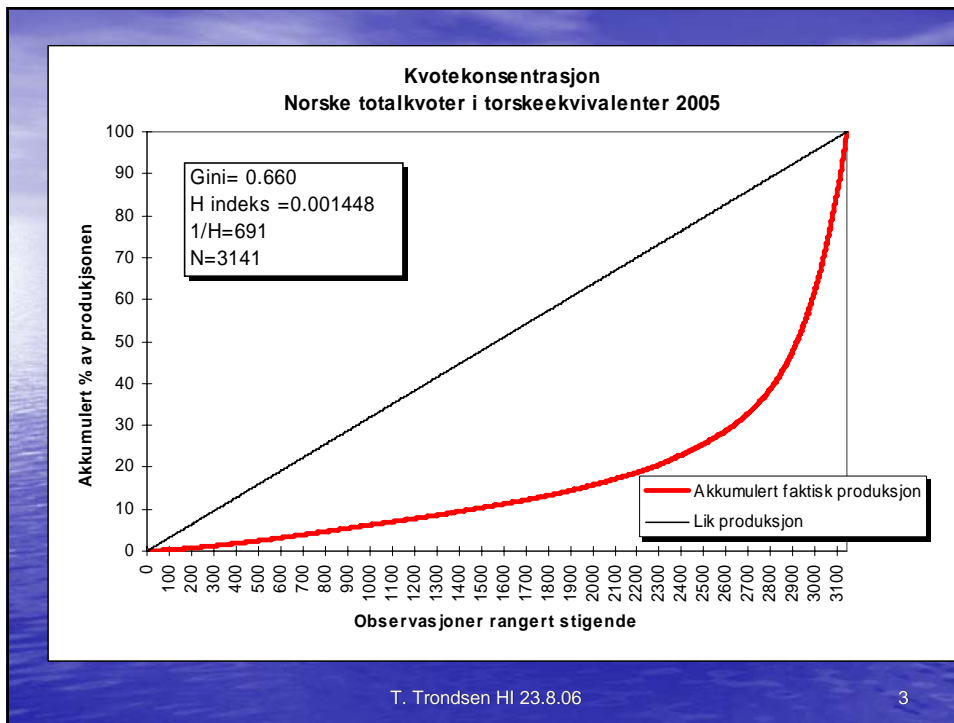
2005 kvoter:

- 20%: 20 familier
- 50%: 100 familier
- 63%: 200 familier

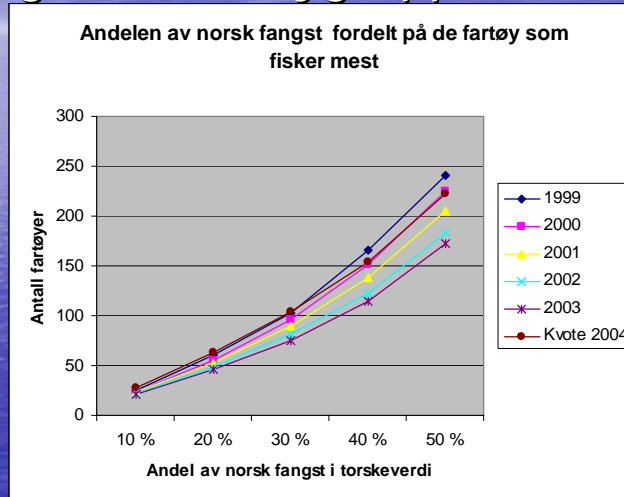
Rang	Kontrollerende eier	Fylke	Kommune	Ant f a r t -	TEK TOT AL eier	% av TEK NO RGE	% TEK AG GRE T
1	Røkke	Oslo	Oslo	16	44 795	6,4	6,4
2	Nergård	Troms	Lenvik	11	22 336	3,2	9,6
3	Fam STRAND	Møre og Romsdal	Ålesund	5	13 269	1,9	11,5
4	Fam Roald og Gjesund	Møre og Romsdal	Ålesund	4	11 038	1,6	13,0
5	Austevoll Havfiske ASA / Møgster	Hordaland	Austevoll	4	10 670	1,5	14,5
6	Shipman AS/ Østervoll	Hordaland	Austevoll	7	10 249	1,5	16,0
7	Fam GRØNNEVET	Møre og Romsdal	Ørsta	3	9 898	1,4	17,4
8	OLA HELGE HOLMØY	Nordland	Øksnes	3	9 860	1,4	18,8
9	KNUT VARTDAL	Møre og Romsdal	Ålesund	2	7 814	1,1	19,9
10	HAUGEN ARNLJOT	Nordland	Andøy	2	6 894	1,0	20,9

T. Trondsen HI 23.8.06

2

Økende konsentrasjon av fangst i stadig flere fartøygrupper

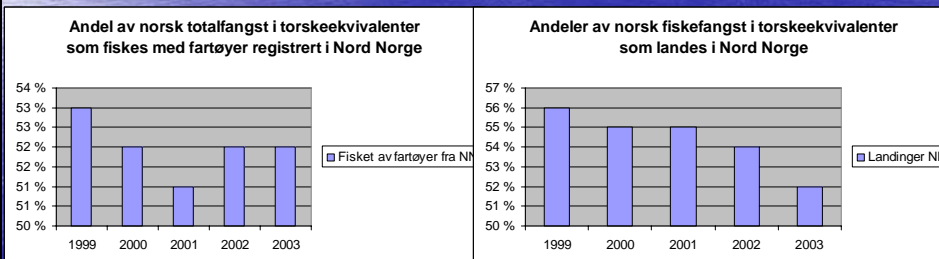

T. Trondsen HI 23.8.06

5

Geografisk forskyvning av fangst og landinger

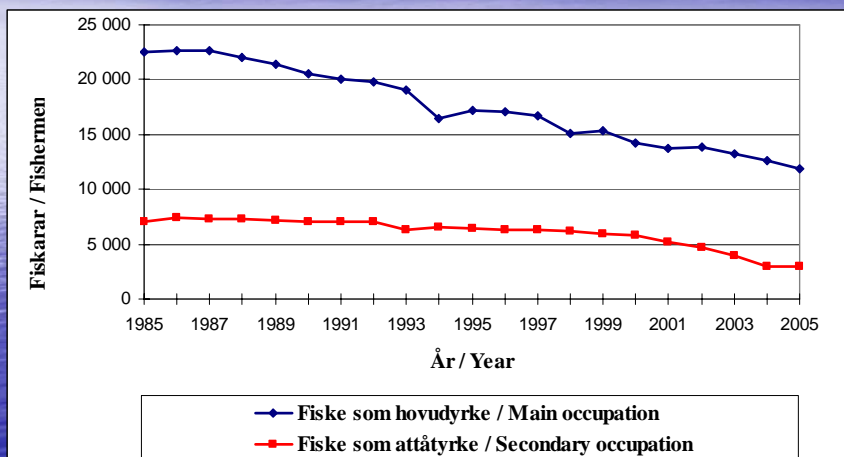
Norske landinger i mill TEK	800-1200
Fangst nord for 65 grader nord	70 %

T. Trondsen HI 23.8.06

6

Antall fiskere sterkt tilbake

T. Trondsen HI 23.8.06

7

Hva er drivkreftene bak

- Kampen om fiskerettighetene
 - Adgangsrettigheter til fartøy gir andel av totalkvote
 - Adgangsrettigheten tradisjonelt knyttet til aktive fiskere
 - Etter rettighet & behovsvurdering
 - Adgangsrettighet i økende grad et knapt gode med en økende markedspris
 - Omsettelige kvoter gjennom omsetning av adgangsrettigheten
 - Finansiell evne viktigere enn fiskeevne & behov
 - Strukturdebatt: tidsavgrensede eller evigvarende rettigheter?

T. Trondsen HI 23.8.06

8

Begrunnelsen for adgangsregulering av fiske?

- Motivasjon
 - Sikre MSY
 - Lønnsomhet
 - Ressursrente: Merverdi ved bruk av arbeid og kapital til høsting av naturressursen sammenlignet med andre anvendelser i markedet.
 - Monopolistavkastning
- Monopolspillet: Hvem skal få denne superprofitten?
 - Adgangsbegrensning omfordeler ressursrenta fra de mange til de få
 - Når staten begrenser adgang til fiske, beskyttes de utvalgte for konkurranse
 - Som så kan innkassere merverdien

T. Trondsen HI 23.8.06

9

Politisk økonomi

- Fiskeressursene tilhører folket ved staten
- Myndighetene fordeler kvoter og konsesjonsrettigheter etter råd fra næringens organisasjoner
- Hovedrådgiver: Norges Fiskarlag = Fiskebåtredernes Forbund
 - fra fiskerorganisasjon til kvoteeierorganisasjoner
 - Fordeling av kvoter kompromiss mellom "kvoteeiere"
 - Opptrer som om kvotene tilhører dem
- Markedsarena for kvotemakt
 - Påvirkning av politiske arena
 - Ugjennomtrengelig språk - kryptifisering
 - Vanskelig å forstå for utenforstående, et demokratisk problem?
 - Påvirkning virkelighetsbeskrivelser
 - Sanksjonering av forskere og beslutningstakere med avvikende perspektiver og analyser

T. Trondsen HI 23.8.06

10

Virkelighetsbeskrivelse

Tonn eller verdi?

- Tonn relevant for biologisk regulering
- Verdi relevant for økonomisk regulering
- Men: Verdi brukes ikke i reguleringsammenheng
 - Ved å fordele kvoter etter tonn maskeres de økonomiske konsekvenser og fordelingsvirkningene mellom fartøygrupper
- Bruk av torskeekvivalenter (TEK) som analytisk begrep i norsk kvoteforvaltning kraftig motarbeidet av Fiskebåtrederens forbund

T. Trondsen HI 23.8.06

11

Virkelighetsbeskrivelse

Lønnsomhet vs. verdiskapning

- "Lønnsomhet" et begrep med flere betydninger.
 - Kapitalavkastning. Kapital som knapp faktor
 - Kapitaleiernes lønnsomhetsmål
 - Avkastning på arbeid. Arbeidskraft som knapp faktor
 - Fiskernes lønnsomhetsmål
 - Avkastning av kvote. Fisk er knapp faktor
 - Ressurseierens (statens) lønnsomhetsmål
- Valg av mål kan gi ulikt resultat

T. Trondsen HI 23.8.06

12

Lønnsomhet vs. verdiskapning

- Kontroll med knappe fiskeressurser er Norges viktigste konkurransefortrinn i fiskerierne
- Hvordan oppnå en høyest mulig verdiskapning (og lønnsomhet) av fiskeressursene for samfunnet?
- **Verdiskapning** for tre interessegrupper
 - Overskudd (eiers bedriftsøkonomiske lønnsomhet på kapital)
 - Lønn/lott (fiskernes inntekt)
 - Netto finanskostnader (bankenes inntekt)
 - Tilsvarende netto nasjonalinntekt (NNP) i nasjonalregnskapet (brutto nasjonalinntekt minus kapitalslit).
- Samfunnets utfordring: Hvordan øke NNP av fiskeressursene?

T. Trondsen HI 23.8.06

13

Viktige problemstillinger

- Hvordan er verdiskapningen av norske fiskeressurser fordelt på ulike fiskeslag og båtgrupper?
- Hvordan blir verdiskapningen fordelt på de ulike interessegruppene; arbeid, eiere og kapital?
- Rapport
 - under publisering skrevet sammen med kollega Terje Vassdal.
 - Data: Budsjettneimda for fiskerinæringa 1999-2004

T. Trondsen HI 23.8.06

14

Vessel	Catch/ Man-year	Catch values	Operati ng costs*	Sales values	Value adding (VA)**			
	Tons	Mill NOK	NOK/ kg	NOK/ kg	Mill NOK	NOK/ kg catch	Per sales NOK	NOK/ man- year
Coast 8-13m	46	707	3,94	9,15	402	5,21	57 %	239
Coast 13-21m	97	925	2,76	6,15	509	3,38	55 %	330
Coast 21-28m	186	777	2,08	4,09	381	2,01	49 %	373
Longline/net>28m	61	838	6,42	11,52	371	5,09	44 %	310
Trawlers, small, Whitefish	109	435	5,02	7,86	157	2,83	36 %	308
Trawlers. Round whitefish	103	618	5,27	8,80	248	3,53	40 %	364
Trawlers. Factory whitefish	93	695	5,89	9,26	253	3,37	36 %	315
Trawlers. Industrial fish	813	379	0,81	1,22	128	0,41	34 %	337
Purse seiners	573	1 054	1,28	2,82	573	1,53	54 %	879
Purse seiners/pelagic trawl	1184	1 638	0,82	1,68	840	0,86	51 %	1016
All	253	8 065	1,79	3,43	3 862	1,64	48 %	416
Coast<28m	98	2 409	2,67	5,77	1 293	3,09	54 %	304
Deep-sea >28m	383	5 656	1,60	2,92	2 569	1,33	45 %	509

Nøkkeltall for verdiskapning i den norske fiskeflåten 1999-2004.

* Variable operating costs + depreciation =

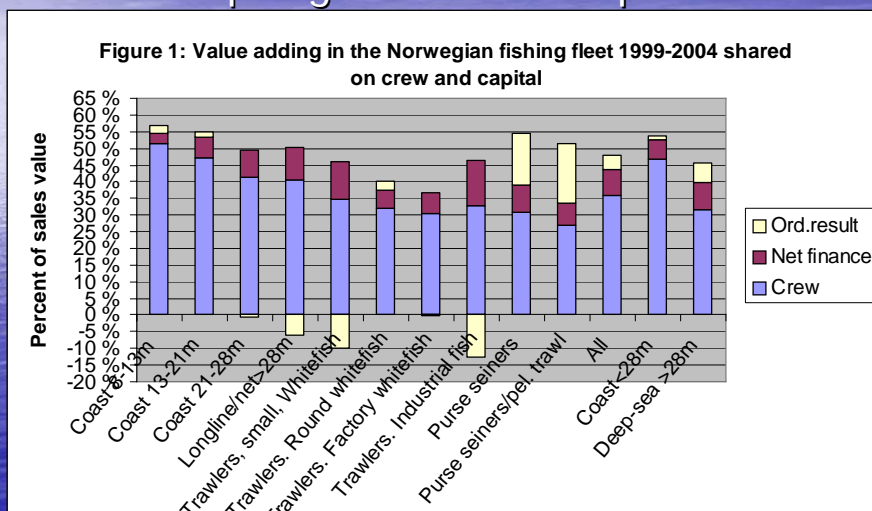
Catch value - value adding of salaries and capital

** Includes fishers share of total sales value, fixed salaries and net interest cost

T. Trondsen HI 23.8.06

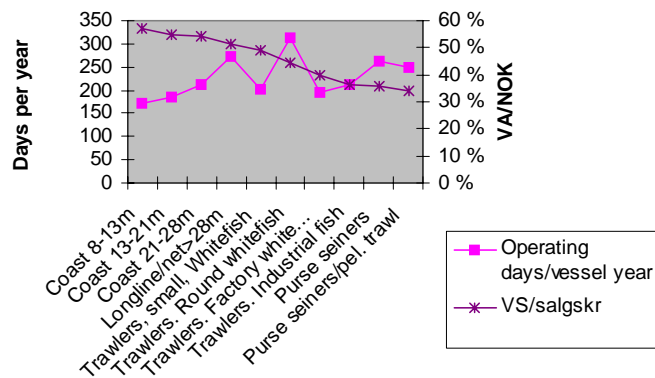
15

Øker verdiskapningen **per salgskrone** med
båtstørrelsen? **Nei!**
Øker verdiskapningen med mer kapitalbruk? **Nei!**

Økes verdiskapningen **per salgskrone** med økende driftsdøgn per fartøy? **Nei!**

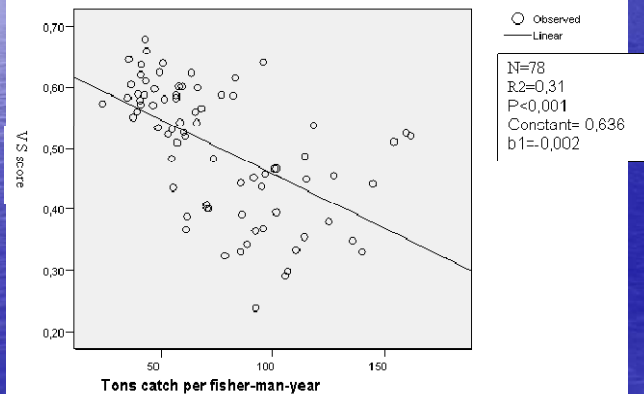
Figure 2: Value adding and operating days in the Norwegian fishing fleet 1999-2004. (Corr. -0,40).

17

Økes verdiskapningen **per salgskrone** med økende fangst hvitfisk per fiskerårsverk? **Nei!**

Figure 3. Value adding (VA) score of white fish fleet after yearly average catch in tons 1999-2004.

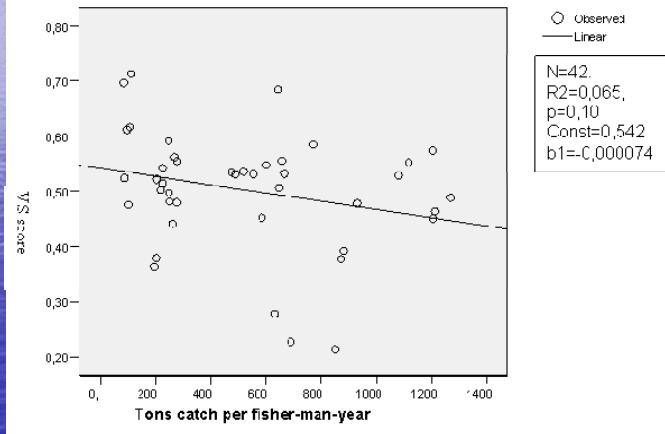

18

Øker verdiskapningen **per salgskrone** med økende fangst pelagisk per fiskerårsverk?

Nei!

Figure 4: Value adding (VA) score of pelagic fish fleet after yearly average catch tons 1999-2004.

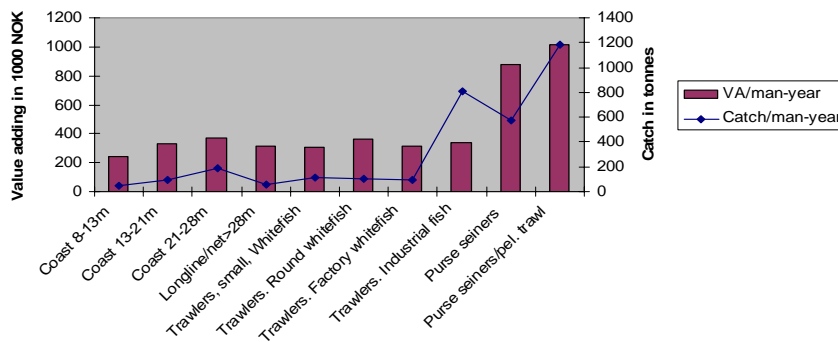

T. Trondsen HI 23.8.06

19

Øker verdiskapningen **per fiskerårsverk** ved økende fangst i tonn per årsverk? **JAI**

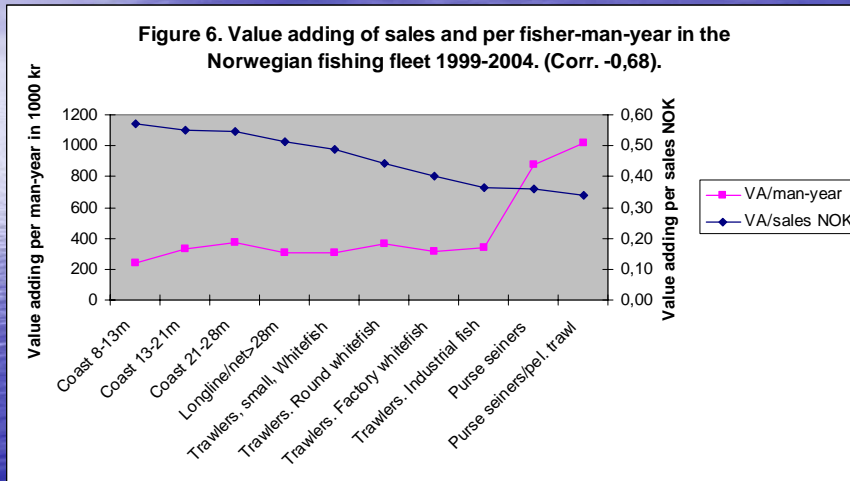
Figure 5. Value adding of catch per fisher-man-year in the Norwegian fishing fleet 1999-2004. (Corr. 0,79).

T. Trondsen HI 23.8.06

20

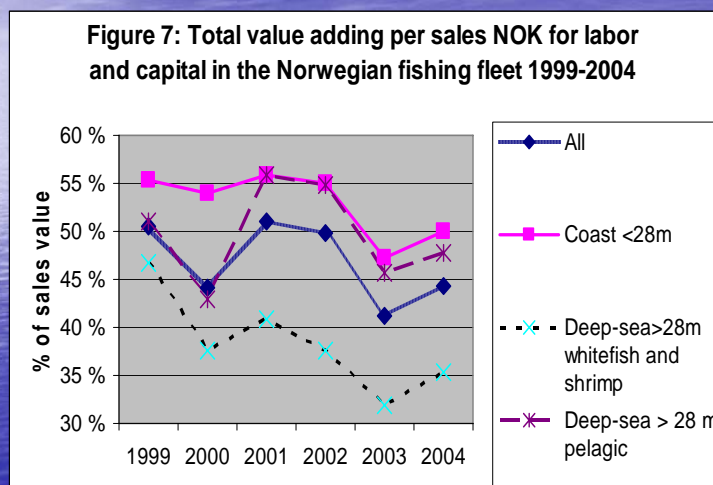
Øker verdiskapning **per salgskrone** med økende verdiskapning per fiskerårsverk? **Nei!**

T. Trondsen HI 23.8.06

21

Er verdiskapningsfunnene stabil over tid? **Ja!**

T. Trondsen HI 23.8.06

22

Tentative konklusjoner

(ikke tatt hensyn til verdiskapning i foredling og eksport)

- Verdiskapning i fiskeflåten av begrensede kvoter er høyere for de minste norske kystfartøyene som også gir høyere sysselsetting enn havfiskeflåten
 - Gitt: Reguleringsregime og fangstforhold 1999-2004
- Årsaker
 - Høyere gjennomsnittlige priser
 - Stor fisk, mer fersk fisk, mer verdier fra hvert fangstkilo (bi-produkter)
 - Lavere kostnader
 - Billigere å vente på fisk i stim enn å søke og fange fisk som står spredt.
 - Mindre investeringer i kystfiske for dagsturer enn for havfiskefartøy med lengre turlengde (fiskebåt som bosted).

T. Trondsen HI 23.8.06

23

Tentative konklusjoner

- MEN: Fiskerlønningene er høyest for havfiskeflåten
 - Myndighetene kompenserer lavere verdiskapning med høyere kvote per fiskerårsverk!
- Kapitalavkastningen størst for de største pelagiske havfiskefartøyene
 - Fartøygruppe beskyttet med høye lisenskostnader som inngangsbarriere for nykommere.

T. Trondsen HI 23.8.06

24

Verdiskapningen og dermed netto nasjonalinntekt NNP kan økes

- Overføre (noe) kvoter fra hav til kyst
 - Hvor overlappende kvoter: Torsk, hyse, sei, sild, makrell
 - Havfiske kan spesialisere seg på fisk (kolmule mv.) som ikke kan tas billigere på kysten
- Fordeling av kvoter til de fartøygrupper som gir mest verdiskapning av TAC til samfunnet
- NÅ: Fastsatt etter politisk kompromiss i Norges fiskarlag uavhengig av verdiskapningshensyn

T. Trondsen HI 23.8.06

25

Er utvikling irreversibel?

- NEI, kursen styres av politisk vilje
 - Behov for annen basis enn fiskebåtredernes interesseorganisasjoner
- Lisenser kan tidsavgrenses
 - Tilbakefallsordninger
 - Etter 10-15 år & ved generasjons-/eierskifte
 - Avskrivningsordninger for foretatte investeringer i kvoterettigheter
- Kvoter kan omfordeles
 - Distriktskvoter /ressursselskaper
 - Kvotearuksjoner
 - Kystkvotemodeller

T. Trondsen HI 23.8.06

26

Behov for marin verdiskapningsforskning

- Synliggjøre økonomiske konsekvenser kvoteforvaltningen
 - Kvoter etter verdi ikke etter tonn
- Analyser av hvilke reguleringsstrategier som gir best verdiskapning for samfunnet
- Bedre forsknings- og utredningsbasis for beslutningsprosesser